

УДК 631.151:338.432

А. М. Олішевська,
аспірант, Миколаївський державний аграрний університет

СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ І ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

На основі проведеного дослідження сучасних підходів до сутності і значення конкурентоспроможності встановлено, що не існує єдиного визначення цього поняття. Доведено значення і особливості забезпечення конкурентоспроможності фермерських господарств.

On the basis of the conducted research of modern approaches it is set to essence and value of competitiveness, that the unique determination of this concept is not. A value and features of providing of competitiveness of economies of farmers is proved.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фермерське господарство, особливості забезпечення.

Keywords: competitive, farmer economy, features of maintenance.

ВСТУП

Конкуренція є важливим атрибутом ринкової економіки і являє собою основу функціонування ринкового господарства. Проблема посилення конкурентоспроможності АПК України на європейському продовольчому ринку актуалізується з огляду на приєднання України до зони вільної торгівлі з ЄС, що призведе до перетворення вітчизняного ринку на ринок збуту європейського продовольства і продукції сільського господарства. Причому саме конкурентоспроможність фермерських господарств є важливою проблемою, так як кількість їх невинно зростає. Причому, прагнення фермерів до підвищення конкурентоспроможності свого господарства має бути спрямовано на наявність та розвиток підприємством сукупності матеріальних і фінансових можливостей, які обумовлюють його здатність до ефективної роботи на ринках продажу своєї продукції. Саме такий підхід до визначення конкурентоспроможності фермерських господарств, на наш погляд, має стати основою економічного і соціального розвитку їх в умовах ринкових відносин.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Дослідити сутність, значення та особливості забезпечення конкурентоспроможності фермерських господарств

РЕЗУЛЬТАТИ

Теорія конкуренції вперше узагальнена А. Смітом, потім розвинена Д. Рікардо, Ф. Еджуртом, Е. Чемберленом, М. Портером та іншими. Вивченню ж сутності, значення конкурентоспроможності стосовно фермерства як однієї із форм господарювання у процесі ринкових перетворень в аграрній економіці, присвячено наукові праці Ю.О. Богуцького, М.П. Бутко, П.І. Гайдуцького, В.В. Зіновчука, І.Г. Кириленка, А.Д. Котлярова, О.В. Крисального, М.Й. Маліка, П.М. Макаренка, Л.О. Мармуль, О.М. Могильного, В.М. Нелепа, О.М. Онищенко, П.Т. Саблука, М.П. Сахацького, І.Н. Топіхи, І.І. Червена, М.Г. Тульського, В.В. Юрчишина та багатьох інших вчених. Але досліджено ще не всі особливості забезпечення конкурентоспроможності фермерських господарств. Це і зумовило вибір теми дослідження.

Дослідження будь-якого терміну в процесі

його опрацювання визначається, перш за все, тим, наскільки його визначення може бути використане в процесі подальшого дослідження, наскільки повно і чітко воно може бути застосовано в якості основи при розробці методів і засобів вирішення теоретичних і практичних завдань, пов'язаних із ним. Стосовно терміну "конкурентоспроможність" існує необхідність впорядкування знань і вихідних положень, для можливості подальшого його використання.

По відношенню до економічних категорій при формуванні розгорнутого визначення доцільно спиратися на економічну термінологію, яка вже включена в систему економічних знань. Так, у нашому випадку слід посилатися на термін "конкуренція". Цікавим, зокрема, є таке визначення: "конкуренція (лат. *concurrere* — зіштовхуюсь) — економічне суперництво і боротьба між приватними і колективними товаровиробниками та продавцями товарів і послуг за найвигідніші умови їх виробництва і збуту, за привласнення найбільших прибутків, в процесі якого стихійно регулюються пропорції суспільного виробництва" [1]; або "конкуренція — це стан взаємовідносин, при якому здійснюється вільне, повне і достовірне співставлення всіх господарюючих суб'єктів в плані як пропозиції, так і попиту на товари і послуги, засоби виробництва і капітали" [2]. Не випадково тут використано визначення із західного та українського джерел, суть обох в тому, що конкуренція по своїй суті — це суперництво господарюючих суб'єктів за кращі умови існування. Отже, визначення терміну "конкуренція" є відносно сталим. Що ж стосовно конкурентоспроможності, то для даного терміну характерними є деякі розбіжності при визначенні його суті, що свідчить про складність досліджуваного поняття. Ці розбіжності викликані умовною ієрархією конкурентоспроможності, яка виділяє чотири рівні її дослідження: конкурентоспроможність товару, підприємства, галузі, країни. При цьому використовуються різні системи показників і, відповідно, досліджуються різні об'єкти чи суб'єкти ринку. На ринку функціонують різні підприємства, що входять до певної галузі. Фермерські галузі входять до агропромислового комплексу, тому вважаємо, що для того щоб дослідити їх конкурентоспроможність потрібно дати визначення цього поняття для галузі.

Конкурентоспроможність галузі є багатогранним поняттям, яке характеризує її спроможність конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках і вимірюється ступенем присутності на них вітчизняної продукції. Два ос-

новних чинники, що визначають конкурентоспроможність — це собівартість виробництва та ціни реалізації, що значною мірою визначаються якістю сільськогосподарської продукції та продовольства [3].

Поняття конкурентоспроможності аграрних підприємств набагато складніше і трактується досить неоднозначно. У нашому випадку, актуальним є виділення особливостей забезпечення конкурентоспроможності фермерських господарств як головної складової конкурентного середовища, що існує в АПК. Більшість наявних в аграрній економічній літературі визначень даного поняття ґрунтуються на особливостях відмінності галузі АПК від інших галузей народного господарства, оскільки сільське господарство має ряд технологічних і, в першу чергу, економічних особливостей свого функціонування. Вони впливають на зрозуміння і визначення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Однією з особливостей сільського господарства є те, що виробництво ведеться в цій галузі переважно підприємствами, які не здатні монополізувати аграрний сектор, вони не можуть організувати які-небудь групи для впливу на ринок і особливо на ціни. На ринку сільськогосподарської продукції завжди досить багато продавців для того, щоб жоден з них не міг запропонувати таку кількість продуктів, що помітно вплинуло б на ціну.

Особливістю фермерських господарств як організаційної форми є те, що в них не завжди є можливості самостійно, в повному масштабі, забезпечити маркетингову діяльність, гарантії реалізації виробленої продукції, гарантованого матеріально-технічного і фінансового забезпечення виробництва, здійснення селекційно-генетичних заходів.

На ринку фермер вступає в економічні відносини, які регламентуються системою законів, аграрною політикою, кредитною системою держави, системою матеріально-технічного постачання сільськогосподарського виробництва, формами і каналами реалізації продукції та інші. Вони об'єктивно впливають на конкурентоспроможність фермерських господарств.

Дослідники стверджують, що для фермерського господарства конкурентоспроможність — це забезпечення оптимального співвідношення між обсягами виробництва і реалізації продукції та його ресурсним потенціалом, платоспроможності й інвестиційної привабливості підприємства, посилення стійкості до природних і економічних ризиків приватного господа-

рювання. З іншого боку, під конкурентоспроможністю слід розуміти здатність фермерських господарств виробляти продукцію, яка користується попитом на ринку, брати участь у боротьбі за покупця, а також шукати напрямки збільшення своєї частки на ринку.

Досить часто конкурентоспроможним фермерське господарства вважають тільки тоді, коли його продукція є конкурентоспроможною. При цьому існує два підходи до її визначення. За першим під конкурентоспроможністю розуміється сукупність її властивостей, основними з яких є якість, технічний рівень, витрати на виробництво, можливість її реалізації. За другим підходом конкурентоспроможність передбачає можливість здійснення ефективної господарської діяльності та прибуткової реалізації її результатів в умовах конкурентного ринку [4]. Але на нашу думку, конкурентоспроможна продукція — це один з важливих факторів системи, якою є фермерське господарство, що допомагає йому займати гідне місце на ринку, тобто бути конкурентоспроможним. Тому, потрібно враховувати й інші складові, що допоможуть фермерському господарству бути конкурентоспроможним. Однією з важливих таких складових є інтенсивний розвиток фермерського господарства, що являється головною передумовою для підвищення конкурентоспроможності. Адже зрозуміло, що тільки за умови інтенсивного розвитку фермерське господарство буде конкурентоспроможним.

Тому, стає зрозумілим, що значення конкурентоспроможності для фермерських господарств полягає в реальній та потенційній спроможності, а також у наявності для цього можливостей вивчати ринок, вирощувати (виготовляти) та реалізовувати товари, що по своїм параметрам у комплексі більше відповідають потребам споживачів, ніж товари конкурентів, і отримувати прибуток, що є кінцевою метою господарювання будь-якого фермера.

ВИСНОВКИ

Отже, конкурентоспроможність фермерських господарств — це багатогранна категорія, що являє собою забезпечення оптимального співвідношення між обсягами виробництва і реалізації продукції та його ресурсним потенціалом, платоспроможності й інвестиційної привабливості підприємства, посилення стійкості до природних і економічних ризиків приватного господарювання. Особливість забезпечення конкурентоспроможності фермерського господарства випливає з особливостей

сільського господарства, що були розглянуті вище. Тому, підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств, на сьогоднішній день є дуже важливим питанням, що потребує подальшого дослідження.

Література:

1. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика: учеб.-практ. пособ. — 2-е изд., исп. и доп. — М.: Ассоциация авторов и издателей "Тандем", изд-во "ГНОМ-ПРЕСС", 1998. — 384 с.
2. Фатхутдинов Р.А. Конкуренентоспособность: экономика, стратегия, управление: учебное пособие. — М.: ИНФРА-М., 2000. — 312 с.
3. Сапіханов Б. К. Про підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва в сучасних умовах// Економіка АПК. — 2008. — № 5. — С. 3—8.
4. Камінський М.П. Підвищення конкурентоспроможності продукції овочівництва. — К: ННЦІАЕ, 2005.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2009 р.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ІНВЕСТИЦІЇ

ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ 24 РАЗИ НА РІК

Через редакцію передплата проводиться з будь-якого місяця!

Передплатний індекс: 23892

Свідоцтво КВ № 12178-1062 ПР від 11. 01. 2007 року

www.investplan.com.ua

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з

ЕКОНОМІКИ

ЗАСНОВНИКИ:

- Рада по вивченню продуктивних сил України Національної академії наук України,
- ТОВ "ДКС Центр"

вул. Дорогожицька, 18, к. 29
(044) 458 10 73, 537 14 33, 223 26 28
e-mail: dks@kiev.relc.com
economy_2008@ukr.net